

Reprezentant Velike Britanije se zavzel za habsburško dinastijo

Dejal je, da klavzula proti vzpostavitvi monarhije v Avstriji ni potrebna. Turčija zahteva vojno odškodnino

London, 5. feb.—Velika Britanija skuša izločiti iz mirovne pogodbe za Avstrijo klavzulo, ki preprečuje restavriranje habsburške dinastije. Lord Hood, britski reprezentant na konferenci pomočnikov zunanjih ministrov štirih velesil, je potisnil to vprašanje v ospredje z deklaracijo, da zaskrbljenost glede Habsburžanov ni upravičena, zaeno pa je naglasil, da bo vodil opozicijo proti vsaki proviziji v pogodbi, ki bi prepovedovala oživiljenje habsburške monarhije v Avstriji.

Uključitev zadavne provizije v mirovno pogodbo je predlagala Amerika. General Mark Clark, ameriški reprezentant, je povzročil začudenje, ko je izjavil, da bo zadevi posvetil pozornost in se potem odločil, ali klavzula ostane v pogodbi ali ne. On je poslal kablagram državnemu departamentu s poročilom o diskusijah in vprašal za nova navodila.

Reprezentant Francije je zavzel nevtralnost stališče glede restavriranja habsburške monarhije v Avstriji. Samo Feodor T. Gusjev, reprezentant Rusije, je vztrajal pri zahtevi, da mora klavzula proti restavriranju habsburške monarhije ostati v pogodbi.

Avstrijska ustava, ki je bila sprejeta l. 1920, prepoveduje restavriranje habsburške monarhije. Stališče reprezentanta Velike Britanije je izzvalo neugodno komentarje. Da je Velika Britanija naklonjena monarhiji, je bilo demonstrirano lani v Grčiji. Ona je omogočila povratek grškemu kralju Juriju, ki je bil v izgnanstvu v Londonu, na grški prestol.

Amerika je predlagala vključitev klavzule v mirovno pogodbo proti restavriranju habsburške monarhije, zdaj pa izgleda, da je pripravljena revidirati svoje stališče. Samo Rusija se je odločno izrekla proti Habsburžanom. Vse kaže, da hoče lord Hood kot reprezentant Velike Britanije pustiti vrata odprta nadvojvodu Otonu, ki bi rad zasedel avstrijski prestol.

Močne katoliške politične grupe v Avstriji so se vedno navduševale za monarhijo. Monarhistične sile v Avstriji so zdaj demoralizirane, možnost pa je, da se bodo spet dvignile v bodočnosti.

Habsburžani so bili vedno smatrani za simbol črne reakcije v centralni Evropi. Predstavljali so avstro-ogrsko dominanco Čehov, Jugoslovancev, Poljakov in drugih narodov. Ti še niso pozabili brutalnega zatiranja pod habsburško dinastijo.

Clark in Gusjev sta se ponovno sporekla zaradi ekstradicije vojnih zločincev, ki so dobili zavetje v Avstriji. Med temi so Jugoslovani in Poljaki. Gusjev je vztrajal pri zahtevi, da morajo biti vojni zločinci izročeni vladam držav, iz katerih so pobegnili pred kapitulacijo Nemčije. Priti morajo pred sodišča, katere jim bodo naložila kazni za izdajstvo in kolaboracijo z nacisti.

Senator McCarran oplazil britske agente

Washington, D. C., 5. feb.—Senator McCarran, demokrat iz Nevade, je oplazil britske agente v svojem govoru. Dejal je, da so iz bojazni pred ameriško konkurenco v mednarodnem letalstvu preprečili sprejetje njegovega načrta glede ustanovitve vseameriške prekomorske letalske linije. Britski agenti so dobili oporo pri članih kongresa.

Domače vesti

Išče brata
Hermine, Pa.—Peter Darlink, ki živi v vasi Novake pri Cerknem, Primorsko, bi rad izvedel za svojega brata Matijeta. On je leta 1926 živel v Broughtonu, Pa. Ako bo čital te vrstice, naj piše bratu v stari kraj, ali pa bratu Jakobu Darlinku, R. D. 2, Box 125, Tarrentum, Pa.

Iz Clevelanda
Cleveland.—V bolnišnici je umrla Mary Bradač iz Collinwooda, rojena Pečjak, stara 58 let, doma iz Šmihela pri Žužemberku, v Ameriki 42 let. Tukaj zapušča moža Martina, štiri poročene hčere in štiri sinove. Po dolgi bolezni in operaciji je v bolnišnici umrla Louise Owen, rojena iz Velikih Lašč, v Ameriki 46 let. Mož ji je umrl pred 5 meseci. Bila je članica Makabejcev. Tukaj zapušča štiri nečake in dve nečakinji.—Po daljši bolezni je v Collinwoodu umrla Gertrude Božich, stara 46 let, doma iz Zaklanca pri Horjulu, v Ameriki 26 let, članica društva 137 SNPJ in krožka 1 Progresivnih Slovencev. Tukaj zapušča moža Andreja in brata Franka Sečnika, v starem kraju pa štiri sestre.—V Collinwoodu je naglo umrl Frank Trebec, ki je 11 let vodil čistilnico. Star je bil 61 let, doma iz Lokve na Krasu, v Ameriki 40 let, član društva 28 SNPJ. Tukaj zapušča hčer Wanda poročeno Stalduhar, vnuka in več sorodnikov, v starem kraju pa brata in dve sestre.—V bolnišnici St. Alexis se nahaja Marion Jerše, kakor tudi Helen Petkoviček, v bolnišnici Huron Road pa Frances Lah iz Collinwooda, ki se je morala podvreči operaciji.—Iz bolnišnice se je vrnila Ella Hočevar.—Dne 12. febr. se poročita John Belak iz Northfielda, O., in Madeline Bucher.

Še v bolnišnici
Peoria, Ill.—Mrs. Franko se še vedno nahaja v bolnišnici Peoria, kjer jo lahko vsakdo obišče. Zdravje se ji je že precej izboljšalo. Njen mož Frank zdaj živi začasno pri starejši hčeri Frances Hibser, 709 Laucks ave.

vlada razglasila amnestijo za vse člane podtalnih grup in politične jetnike, zaeno pa je izrazil upanje, da bo amnestija pospešila povratek Poljakov, ki so v tujini, domov in da bodo sodelovali v prizadevanjih za rekonstrukcijo dežele.

Francija zahteva odrezanje porurja in porenja od Nemčije
Paris, 5. feb.—Uradno naznailo pravi, da bo zunanji minister Georges Bidault zahteval odrezanje Porenja in Porurja od Nemčije. On se bo udeležil konference zunanjih ministrov štirih velesil, ki se bo pričela 10. marca v Moskvi.

Naznailo dostavlja, da bo Francija predlagala ustanovitev mednarodnega režima v Porenju in Porurju in skrbela, da oživiljene nemške industrije ne bodo postale vojni potenciali. Izdelki in blago, katere bodo industrije producirale, naj bi šli v zavezniške države kot reparacije.

Načelnika zavezniške komisije naj bi imenovala organizacija Združenih narodov. Komisiji naj bi bil dodeljen štab veščakov in preiskovalcev, ki naj bi stalno nadzirali produkcijo nemških industrij.

Gotovo je, da bo francoska zahteva glede odrezanja Porenja in Porurja od Nemčije izzvala odpor s strani Amerike in Velike Britanije.

Nemški špion dobil deset let ječe

New York, 5. febr.—Teodor E. Lau, nemški špion, je bil obsojen na deset let ječe. Obtožnica mu je očitala, da je on plačeval člane nemškega špionskega krožka. Obsodbo je izrekli federalno distriktno sodišče.

Predlog za revizijo ustave poražen

Oklahoma City, Okla., 5. feb.—Predlog, naj bi volitvi odločili pri volitvah glede revizije državne ustave, je bil poražen v nižji državni zbornici. Proti predlogu je bilo odobanih 82 glasov, za predlog pa 32 glasov.

Komunist Eisler aretiran

Odveden je bil na Ellis Island

New York, 5. feb.—Gerhard Eisler, ki je baje bil tajni vodja ameriških komunistov, je bil aretiran na ukaz federalnega justičnega tajnika Clarka in odpeljan na Ellis Island. Jutri bo odveden v Washington, kjer bo nastopil pred kongresnim odsekom, ki vodi preiskavo neameriških aktivnosti.

Kot tajnega voditelja ameriških komunistov je Eislerja označil Louis F. Budenz, bivši uradni list Daily Worker, glasilica komunistične stranke. Budenz je izstopil iz stranke, se "spreobrnil" in vrnil v katoliško cerkev in je sedaj profesor na univerzi Fordham. Budenz je dejal, da je Eisler deloval v Ameriki pod imenom Hans Berger.

Eisler je odločno zanimal Budenzove obdolžitve. On je prišel v Ameriko l. 1941. Eisler je bil vodja nemških komunistov, preden je Hitler prišel na krmilo. Budenz je dejal, da je bil Eisler tajni direktor vseh komunističnih aktivnosti v Ameriki in agent komunistične internacionale od leta 1919.

Eisler je bil aretiran na obtožbo kršenja zakona proti sovražnim tujcem. Aretacijo je zahteval kongresnik Thomas, republikanec iz New Jerseyja, v pisnu justičnemu tajniku. Thomas je dejal, da je dobil informacijo, da je nameraval Eisler pobegniti. Njegova žena je zanimala, da je njen mož nameraval pobegniti. "Zadnji teden je bil v Chicagu, kjer je imel tri predavanja," je rekla. "Lahko bi bil pobegnil že zdavnaj, ako bi hotel. On želi nastopiti pred kongresnim odsekom. Thomasu bo razkril stvari, ki ga bodo presenetile."

Eisler je bil rojen v Leipzigu, Nemčija. V Ameriko je prišel v avgustu l. 1941 kot obiskovalec z dovoljenjem ameriških avtoritet.

Poljska vlada kršila zagotovilo

Truman sprejel poljskega poslanika

Washington, D. C., 5. feb.—Predsednik Truman je potisnil diplomatske uljudnosti in predcedente na stran in povedal novemu poljskemu poslaniku Jozefu Winiewicz, da je vlada v Varšavi kršila dano zagotovilo, da bodo parlamentarne volitve na Poljskem svobodne.

Trumanova izjava sliči izjavam, katere je prej podal državni departament. Kljub temu je Truman sprejel poverilnico novega poljskega poslanika, zaeno pa je udaril po poljski vladi.

Winiewicz je ignoriral Trumanove opazke, izkoristil pa je priliko in ponovil deklaracijo, da bo Poljska obdržala nemške pokrajine in vodila odločno opozicijo proti reviziji meje med njo in Nemčijo. Dejal je, da je bila sedanja poljska meja določena na konferenci velike trojice v Potsdamu.

Bivši ameriški državni tajnik Byrnes je pred nekaj meseci izjavil, da je sedanja meja med Poljsko in Nemčijo začasna.

Truman je dejal, "da je poljska začasna vlada narodne enotnosti dala zagotovilo, ko se je vrnila konferenca velike trojice v Jalti na Krimu, da bodo volitve na Poljskem demokratične in svobodne. Ameriško ljudstvo in javna razočarana, ker se poljska vlada ni držala danega zagotovila."

Winiewicz je rekel, da je Poljska hvaležna Ameriki za njena prizadevanja v vojni, kako tudi za ekonomsko pomoč po zaključitvi vojne. Poljska hoče ostati prijateljica Amerike.

IZJAVA O ATOMSKI BOMBI POVZROČILA DEBATO

Odbor civilnih veščakov zavrnil Stimsonovo trditev

JAPONSKA PROSILA ZA MIR

Washington, D. C., 5. feb.—Izjava, da sta atomski bombi, vrženi na Nagasaki in Hirošimo, japonski mesti, pospešili kapitulacijo Japonske, je izzvala debato. Izjava je vseboval članek bivšega vojnega tajnika H. L. Stimsona v magazinu Harpera. Članek vsebuje trditve, da bi se vojna proti Japonski podaljšala najmanj za eno leto, ako ne bi bili vrženi atomski bombi na Nagasaki in Hirošimo. Ameriške izgube bi morda znašale, ako bi se vojna nadaljevala, milijon ubitih in ranjenih vojakov. Stimsonovo trditev je podprl predsednik Truman.

Civilni veščaki so zavrnil trditve. Sklicujejo se na poročilo, ki je bazirano na podatkih in izjavah japonskih voditeljev, da bi bila Japonska kapitulirala v oktobru ali novembru l. 1945, čeprav ne bi bili vrženi atomski bombi na japonski mesti in Rusija ne bi napovedala vojne Japonski.

Ruski premier Stalin je na konferenci velike trojice v Potsdamu, ki se je vršila po brez-pogojni kapitulaciji Nemčije, informiral Trumanu in britskem premierja Attleeja, da je Japonska vprašala Rusijo, naj prevzame vlogo posredovalke pred porazom Hitlerjevih armad. Japonski vojni lordi so spoznali brezplodnost nadaljevanja vojne.

Stimson ni v svojem članku omenil dokumentirane izjave, ki je bila podana v maju l. 1945, tri mesece pred kapitulacijo Japonske. Glasila se je, da se je Japonska obrnila do Rusije z apelo za posredovanje. Bivši japonski premier Konoye je dobil tajna navodila od cesarja Hirohita, naj skuša skleniti mir za vsako ceno.

Rusija je ignorirala apel za posredovanje. Izjava bivšega vojnega tajnika Stimsona je sprožila debato o vzrokih kapitulacije Japonske. Izgleda, da se bo nadaljevala in vplivala na kongres ter odločitev glede apropiacij za vzdrževanje ameriških oboroženih sil.

Avtni mehaniki dobili zvižanje

Chicago, 5. feb.—Unija avtnih mehanikov je naznanila sklenitev nove pogodbe z delodajalci, ki določa zvižanje plače za 25 centov na uro. Pogodba bo stopila v veljavo 1. aprila.

PODRŽAVLJENJE NEMŠKIH INDUSTRIJ V BRITSKI CONI ODLOŽENO

London, 5. feb.—Dopisnik lista Observer poroča iz Berlina, da so vojaške avtoritete v britski okupacijski coni v Nemčiji naznanile, da ne bodo imenovali upraviteljev za glavne nemške industrije v tej coni, kar pomeni, da je bilo podržavljenje industrij odloženo.

Imenovanje upraviteljev bi bilo prvi korak v podržavljenje industrij. Glavne industrije v britski coni so jeklarska, premogovna in kemična.

Kot vzrok se omenja situacija v ameriški okupacijski coni. Ameriška vojaška vlada se je izrekla proti podržavljenju industrij. Ekonomska združenja ameriške in britske cone je bila naznanjena pred več meseci. Dopisnik londonskega lista poroča, da je nastal razkol med nemškimi socialnimi demokrati

Papen aretiran kot lažnik

Potvorba oporoke feldmaršala Hindenburga

Nuernberg, Nemčija, 5. feb.—Franz von Papen je bil dramatično aretiran v teku obravnave pred denacifikacijskim sodiščem kot lažnik. Sodišču je bila predložena evidenca, da je potvoril oporoke feldmaršala Paula von Hindenburga.

Papen je znan kot diplomatični lisjak. On je predsedel eno leto za omrežjem v ameriški jetnišnici v Nuernbergu kot vojni zločinec. Na obravnavi pred mednarodnim vojaškim tribunalom, ki je obsodil vodilne nacistične vođe, je bil oproščen. Nekaj dni pozneje so ga nemške avtoritete aretirale in se mora zdaj zagovarjati pred sodiščem.

Kot priča proti Papenu je nastopil Oskar von Hindenburg, sin umrlega feldmaršala. On je dejal, da je Papen spisal ostave v oporoki njegovega očeta v prilog Hitlerju.

Oporoka je bila objavljena štiri dni pred plebiscitom v Nemčiji, ki je dal Hitlerju oblast predsednika Nemčije in kancelarja. Obravnava proti Papenu, ki je bila prekinjena po aretaciji, bo danes obnovljena. Papen bo prišel v dvorano sodišča v spremstvu policijske straže.

ADF napadla protidelaški načrt

Miami, Fla., 5. feb.—Člani ekskluzivnega sveta Ameriške delavske federacije so napadli zakonski načrt, ki določa odpravo zaprtih delavnic. Avtor načrta je senator Ball, republikanec iz Minnesote. William Green, predsednik federacije, je dejal, da je načrt neustaven in neupravičljiv v moralnem in ekonomskem oziru.

Železniška nesreča v Californiji

Fresno, Cal., 5. feb.—Potniški vlak železnice Southern Pacific je treščil na križišču v tovarni avto, naložen z gasolinom, pri Kingsburgu. Gasolin se je vnel in trije potniki so zgoreli v plamenih, najmanj 25 drugih pa je dobilo težke opekline.

Pomanjkanje živil na Japonskem

Tokio, 5. feb.—Zavezniški stan je priznal akutno pomanjkanje živil na Japonskem, zaeno pa je naglasil, da bo morala Japonska dobiti čez milijon ton živil v tem letu, da se izogne lakoti. Amerika je lansko leto poslala 650,000 ton živil Japonski.

centov na uro. Pogodba bo stopila v veljavo 1. aprila.

BRITSKA OKUPACIJA JERUZALEMSKIH DISTRIKTOV

Evakuacija britskih civilistov odrejena

ULTIMAT VODITE LJEM ZIDOV

Jerusalem, Palestina, 5. feb.—James Huey Pollock, britski distriktni komisar, je razkril načrte glede britske vojaške okupacije treh jeruzalemskih distriktov. Voditelji židovskih grup je informiral, da bo moralo več sto židovskih in arabskih družin zapustiti distrikte do četrta. Izročil jim je tudi ultimatum z naznanilom, da bodo odrejane drastične akcije, če ne bodo židje kooperirali z britskimi avtoritetami v zatiranju židovskih terorističnih grup.

Napetost v Palestini se je povečala. Britske čete so postavile ograje iz bodeče žice v Jeruzalemu kot zaščito proti izbruhom novih izgrediv in nasilja. Častniki in člani posadk na britskih parnikih v palestinskih lukah so dobili ukaz, da morajo ostati na parnikih.

Odrejena je bila evakuacija britskih civilistov iz Palestine. Okrog 2,000 civilistov, med temi ženske in otroci, je bilo že evakuiranih. V spremstvu britskih vojaških straž so odpotovali v Haifa in Sarafand, kjer bodo zasedli vlake in letala, katere jih bodo odpeljala v Egipt.

Voditelji židovskih organizacij zdaj razpravljajo o britskem ultimatu, ki jim je bil sinoči dostavljen. Odločitev, ali se bodo pokorili ultimatu ali ne, še ni padla. Organizacije reprezentirajo okrog 600,000 židov v Palestini.

Uradnega komentarja glede usode žida Dova Grunerja še ni. On je bil obsojen v smrt zaradi bombnega napada na britsko policijsko postajo. Obsodba je povečala napetost v Palestini. Eksekucija Grunerja bi imela biti izvršena zadnji terek, a je bila odložena v pričakovanju, da bo apeliral za pomilostitev na britsko vrhovno sodišče v Palestini. Doznava se, da Gruner ni hotel podpisati apela za pomilostitev.

Vse hiše v jeruzalemskih distriktih, iz katerih se bodo morale britske in arabske družine izseliti, bodo zasedle britske vojaške čete.

Lilienthal obsodil komunizem v teku zaslišanja

Washington, D. C., 5. feb.—David E. Lilienthal, ki je bil imenovan za načelnika civilne komisije za kontrolo atomske energije, je v teku zaslišanju pred člani skupnega kongresnega odseka obsodil komunizem. Dejal je, da je v nasprotju z demokratičnimi načeli in dostojnostjo posameznika. Lilienthal je zasliševal senator McKellar, njegov politični sovražnik. Zasliševanje je bilo o vprašanju podprtve Lilienthala za načelnika komisije.

Nesreče zahtevale 100,000 žrtev

Chicago, 5. feb.—Splošni varnostni svet je objavil poročilo, ki pravi, da je 100,000 ljudi izgubilo življenje v nesrečah lanske leto, kar predstavlja porast za štiri odstotke v primeri z letom 1945. Samo v avtnih nesrečah je bilo ubitih 33,500 oseb. Nesreče v hišah so zahtevale 34,000 žrtev. Najmanj 10,400,000 je bilo ranjenih v nesrečah. Poročilo dostavlja, da skupne izgube nesreč so lani znašale \$5,600,000,000.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosestavno \$6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year. Chicago and Cook County \$7.50 per year. foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nematerialnih stvari se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelj, le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso, kar ima stik s listom
PROSVETA
2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 28, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

O RAZMERAH IN KOMENTAR NA BARBIČEV DOPIS

Bellaire, O. — Božični prazniki so za nami; pečica "free enterprizerjev" je delala račune o ogromnih profitih, mi, navadni zemljani, smo pa razposlali voščilne karte in želeli drug drugemu srečno in veselo novo leto. Toda le redko kdaj se je zgodilo, da so se enemu ali drugemu izmed nas želje in voščila uresničila.

Po mojem skromnem mnenju smo navadni zemljani naredili veliko napako pri novembrskih volitvah, ker nismo poslali v kongres delavske zastopnike, kateri bi delovali za blagor vsega ameriškega naroda. Namesto da bi volili za dobre kandidate, smo pa le presedlali z osla na slona, kar pa pomeni za delavstvo eno in isto. V zadnjih 14 letih je delavstvo po širni Ameriki dovolj izkusilo in šlo skozi razne boje s podjetniki in si precej izboljšalo svoj položaj. Toda razni politiki so ob času zadnjih volitev izrabili vsako priliko proti sedanjim administracijam in napeljali vodo na svoj mlit ter pridobili večino volilcev za republikansko stranko.

Kaj so posledice presedljanja z osla na slona? Poročila se glase, da bo delavstvo želo, kar je pri volitvah sejal in se bo moralo ponovno boriti, če bo hotelo obdržati svoje strokovne organizacije in sedanji življenjski standard. Rojaki in delavci vseh strok in narodnosti, ne preostaja nam drugača kot da skupno strnemo svoje moči in se organiziramo v delavski stranki ter pošljemo svoje zastopnike v obe zbornici. Da, drugača izhoda nimamo! Šele potem lahko pričakujemo konca bojev med delavci in podjetniki, kajti delavska vlada bi obratovala industrije za ljudske potrebe in ne za peščico magnatov kot zdaj.

Tukajšnji trije premogovniki, ki se nahajajo južno od Bellaire, obratujejo s polno paro po dva ali tri štite na 24 ur. Kompanije so tudi spregledale dolar globo na dan, na katero so bili obsojeni stavarji v zadnji stavki, in izplačale so delavcem vse, kar so zaslužili. Ker pa je bila plača ravno na božič, so tukajšnji trgovci toliko več iztržili. Tudi med delavci je stara navada, da kupijo razne božične darove za svoje in prijatelje, neglede na visoke cene. Sicer pa za to že poskrbijo trgovci z oglaševanjem v lokalnem časopisu in po radiu. Z oglaševanjem veliko pridobijo, kajti za stroške tako in tako plačajo odjemalci. Vse, kar kupis za praznike, plačati malone še enkrat toliko.

Društvene volitve uradnikov so se vršile v mesecu decembru, federacijske pa v januarju, sedaj pa je potrebno, da delujejo roka v roki v korist društev, federacije in naše velike matere jednote.

Vreme v tej okolici je bilo do sredi meseca januarja še precej povojno, toda čez nekaj dni je živo srebro padlo s 60 stopinj nad ničlo na pet, tako da se človek v taki zimski najraje drži pri zakurjeni peči, posebno če ima dovolj premoaga, kateri pa je precej drag v teh krajih. Bušel stane 22c, tona pa \$5.50. Tako drag še ni bil v tej krajih v vsej zgodovini. Če hočeš imeti gorak dom, ti tona premoaga ne zadostuje za več kot dober mesec.

Sedaj pa naj tudi jaz spregovorim nekaj besed k Barbičevemu dopisu z dne 6. januarja. On pravi, da so vsa pisma iz stare domovine enaka in se glase po enem vzorcu. S to neupravičeno opazko menda hoče reči, da ta

slišali, da bi bil Vatikan pretrgal stike s Hitlerjevim režimom—da o Musoliniju in Francu ne govorimo—ali ga pa samo obsodil vsaj indirektno, dokler ni začel njegovega (Hitlerjevega) pomena! Tudi nismo nikjer čitali ali slišali, da bi bil papež z eno besedo obsodil divjanje italijanskega fašizma v Sloveniji, Abesiniji ali sponh kjer koli.

Zdaj pa Vatikan s svojimi pobočniki vred hipokritično moralizira o človeški dostojanstvenosti in osebnosti! In to potem, ko je Cerkev pomagala Musoliniju zgraditi eno najbolj represivnih totalitarnih držav, dala vso zaslobo Dolfussu in Francu in bila pripravljena sodelovati tudi s Hitlerjem, ako bi ji bil pripravljen dati enake koncesije kot Musolini in Franco! Taka je dvoobrazna morala totalitarcev v kuti in talarju!

Š piketne linije na farmo državne ječe, kjer molze krave. Ta usoda je doletela Philipa M. Connellyja, tajnika unijskega sveta CIO v Los Angelesu. Dobil je 60 dni zapora, ker je ignoriral in junkcijo proti piketiranju pred tovarno U.S. Motor Co. Z njim vred je bilo aretiranih tudi 20 drugih unionistov, članov unije UER&MW (CIO).

pisma rojaki v Ameriki sami potvarjajo, nato pa jih pošljejo Prosveti v priobčitev. Dalje se sklicuje na neko preprosto kmečko žensko, ki pove brez ovinka, kako se je godilo v stari domovini v času vojne in zakaj je nastala taka zmeda med narodom. Toda Barbič je pozabil zapisati h kateri stranki je pripadala dotična ženica in na kakšen način je izgubila enega sina.

Torej Barbič bolj verjame eni sami ženi kot pa na stotine pismom, katere so pisali preprosti možje, žene, sinovi in hčere, ki so na lastni koži poskusili bič okupatorja in domačih izdajalcev. Trpeli so, izgubili svojce, domovine, sedaj pa neko namiguje, da ne pišejo resnice.

Dalje Barbič piše, da so v stari domovini mladino vpregli v razna dela pri obnovi porušene domovine. Toda poročila se glase, da je te mladine, katere je po večini brez staršev in vlada skrbi zanjo, okrog 800,000, za delo pa se jih priklasi samo 3,000, ki so nad 12 let stari. Ali je to greh, dopisnikar Barbič? Ali ni dovolj, da vlada izloča za sodnike in druge poklice ostalih 700,000? In nismo le mi, sinovi in hčere siromašnih kmetov in batarjev, bili prisiljeni prijeti za delo takoj po 12 letu starosti že pod avstrijsko vlado?

Podpisani je eden izmed tisočev, kateri si služijo borni kruh v potu svojega obraza že od 12 let naprej, danes pa mi je že 67 let. Barbiču povem, naj bo drugi bolj previden, kaj piše o stari domovini, o tistih ljudeh, ki so toliko krvaveli in trpeli, na katere pa je vsak pošten Slovenec ponosen. Moja zibelka je tekla v sončni Istri, okraj Volovsko, občina Kastav. Ne, kot trezni čitatelj in dopisnik naše Prosvete, odkar izhaja, ne morem vsega pogoltniti, kar piše Barbič proti sedanji svobodni domovini in njeni delavski vladi. Slični dopisi ne spadajo v našo delavsko Prosveto, pač pa v reakcionarno Ameriško domovino! Pa brez zamere.

Louis Pavlinich.

VABILO NA SHOD

Ambridge, Pa. — V ponedeljek, 17. feb., se bo vršil veliki javni shod v dvorani društva 304 HBZ, 337 Merchant st., začetek ob 8. uri zvečer. Na tem shodu bo nastopil kot glavni govornik Zlatko Baloković, predsednik Ameriškega odbora za pomoč Ju-

goslaviji, ki se je pred nekaj tedni povrnil z obiska v Jugoslaviji.

Bratje in sestre, Hrvati, Srbi in Slovenci, udeležite se tega shoda v velikem številu in slišali boste, kaj bo imel naš voditelj in zaslužni mož Beloković povedati o novi Jugoslaviji. Ape-liramo tudi na vsa društva in organizacije, da pošljejo na shod svoje zastopnike.

Za odbor:
M. Ponjarich.

CIO IN DELAVSKE PLAČE

Walshville, Ill.—CIO, A. F. of L. in druge podobne organizacije so unije, ki priznavajo in verujejo v kapitalizem. Kaj pa je kapitalizem? Kapitalizem je tisti družabni red ali sistem pod katerim se stvari producirajo za prodajo in profit. Torej blago in življenske potrebščine se producirajo ne zato, ker jih ljudje potrebujejo, ampak zato, ker nekdo hoče napraviti profit.

Kaj pa je profit? Profit je neplačano delo, ki ga delavci opravljajo. Z drugimi besedami: profit je tisti del delavskih produktov, ki jih oni producirajo, a ne dobijo. Na kratko, profit je tatvina!

CIO in druge podobne unije torej priznavajo in verujejo v sistem izkoriščanja človeka po človeku. Njih voditelji ne rečejo, da kapitalisti ne smejo delavcem njih produkte vzeti, temveč da ne smejo vzeti vsega, kajti v takem slučaju bi delavci ne imeli iz česa živeti in bi pokrepali in kapitalisti bi potem ne imeli komu več produktov jemati, delavski voditelji pa bi ne imeli za koga več pogodbe sklepati. Posledica? Kapitalisti in delavski voditelji bi morali iti na delo (na produktivno delo) in si svoj kruh zaslužiti. Joj, joj, to bi bilo strašno! Taka usoda bi pa zadela tudi vse druge nekoristne člane človeške družbe. Yes, tudi "sv. oče papež" bi ne imel kaj jesti in kaj obleči, če bi ne bilo delavcev.

CIO je prišel z Nathanovim poročilom na dan, ki pravi, da bi kapitalisti lahko delavcem povišali plačo, ne da bi se istosčasno povišale cene produktov. To ni nobena laž. Ampak poročilo pa ne pove, da se pod kapitalizmom delovna moč delavca kupuje in prodaja na delavskem trgu ravno tako kakor se prašiči kupujejo in prodajajo na prašičjem trgu. Da, ceno delovni moči delavca, kakor tudi prašičem, določa zakon ponudbe in zahteve.

Poročilo podaja \$15,000,000,000 profita za kapitaliste, kar kapitalisti tudi priznavajo. Ampak to pa ne predstavlja vseh produktov, ki so jih delavci producirali nad svojo plačo! Veliko delavskih produktov gre za vzdrževanje politikarjev in raznih birokratov, in armada in

mornarica požre na leto \$13,000,000,000. Toda militarizem pa ne žre dolarjev, temveč delavske produkte, ki jih delavci producirajo, a ne dobijo. Delavci, ste li že kdaj slišali, da je kak človek živel od dolarjev? Ste li že kdaj slišali, da je kak človek jedel dolarjev, se oblekel v dolarje, je stanoval v dolarjih? Menda ne. Ste li že kdaj slišali, da so šli dolarji v premogovnik in so kopali premoag, da so šli v rudnik in so kopali rudo? Ste li že kdaj slišali, da so dolarji že kdaj kaj producirali? Ne! Dolarji nimajo niti toliko moči, da bi sami sebe premaknili za en las. Militarizem torej žre produkte, ki jih delavci producirajo in so jim ukradeni tam, kjer delajo in producirajo—at the point of production. Militarizem pa žre delavske produkte tudi v drugih deželah. Ljudje torej vzdržujejo militarizem, da potem drug drugega morijo in ubijajo. Pametni ljudje!

Torej delavci, če hočete, da vam kapitalisti ne bodo jemali več vaših produktov, se morate osvoboditi. Morate imeti svojo politično stranko, da vzamete politično vlado iz rok kapitalistom in jo odpravite. Morate si organizirati svoje socialistično industrialno unijo, da vzamete vse industrije v svoje roke in si vzpostavite svojo industrialno vlado. Ne morem tukaj na dolgo in široko pisati, kako bi to storili, zato vam priporočam, da si naročite sledeče knjižice: "Socialist Reconstruction of Society", "Industrial Unionism", "Two Pages from Roman History." Naslov: New York Labor News Company, 61 Cliff st., New York 8, N. Y. Delavci, čitajte, študirajte in se preobrazite, če se ne boste sami, vas ne bo nihče drug!

Joseph Brown.

VESELICA DRUŠTVA MOHAWK IN DRUGO

La Salle, Ill.—Kar se tiče delavskih razmer v naši naselbini, je približno tako kot po drugih slovenskih naselbinah. Po poročilu United States Employment biroja je v tej okolici precej delavcev, ki ne delajo in mislim, da ne bo dolgo, ko jih bo še več brez dela. Kar pa se tiče našega kulturnega življenja, pa smo prav doli na ničli, ali pa celo pod ničlo. Popolnoma se strinjam z uredniškim člankom, ki je bil priobčen 29. januarja.

Lasallska naselbina ima lep Slovenski dom, a v njem ni nikakršnega kulturnega življenja. Svoje čase smo prirejali igre in smo preigrali menda vse večje slovenske igre, od "Domna" do "Vdove Rošlinke", od "Desetega brata" do "Moči uniforme", prav tako mnogo drugih, ki so bile primerne za naš oder. Da, včasih je bilo veliko zanimanje za delo na kulturnem polju, danes pa ni več tako. Starejšim se več ne ljubi, ali pa so zaposleni, mladini pa nismo dali dosti prilike, da bi se začela udeleževati v naši kulturi, rezultat tega je, da smo danes na ničli. Vendar pa imamo še malo upanja.

Kot znano se je tukajšnje angleško poslušajoče društvo Mohawk 573 SNPJ reorganiziralo, oziroma zopet oživelo ter so ba-je člani zopet postali aktivni. Tako je pravilno! Sedaj so se odločili prirediti maškeraadni ples, in sicer v soboto zvečer, 15. februarja, v spodnji dvorani Slovenskega narodnega doma. Apeliramo na vse rojake in rojakinje v La Sallu, Peruju, Oglesbyju, Depueju in okolici, da se udeležijo te maškeraadne veselice v velikem številu. Naši mladi potrebujejo naše pomoči, in sicer v gmotnem kot moralnem oziru.

Nadalje moram poročati, da bo imel Moški klub, ki je odesk Slovenskega narodnega doma, kartno zabavo 27. februarja zvečer v spodnji dvorani. Tudi na to veselico vabimo vse rojake in rojakinje, s seboj pa pripeljite tudi svoje prijatelje.

Frank Ravnihar.

ZADRUŽNI POGREBNI ZAVOD

Gross, Kana.—Na letni seji našega Zadrúžnega pogrebnega zavoda smo slišali poročila poslovo-dovje, tajnika-blagajnika in ostalih direktorjev. Finančno stanje zadruge je dokaj ugodno. Poslopje in oprava, katero lastuje zadruge, je plačano, poleg tega pa ima zadruge pol tisočaka v gotovini. Vsekakor je to dokaz, da je vodstvo zavoda v večjih rokah.

Glede prometa pri tem podjetju pa slika ni tako optimistična. Namesto da bi se zanimanje za zavod stopnjeno višalo, to je, da bi se delničarji in rojaki v plošnem v slučaju potrebe obrnili na lastno podjetje, ki je v korist njim samim, pa ga preprejo ali pa morda namenoma bojkotirajo, dasiravno je bilo to podjetje ustanovljeno z velikim trudom in požrtvovalnostjo zavednih rojakov in mnoge izmed njih že krije črna zemlja.

Naravno, vsako zadrúžno podjetje ima svoje nasprotnike, namreč privatne trgovce. Ali v nesrečo in škodo delavcev samih je, da jih je mnogo tudi med navadnimi ljudmi, ki se ne zavedajo namena zadrúžništva. Žal, da se tudi mnogi naši rojaki ne brigajo za našo zadruge. Hvala in vse priznanje pa vsem tistim, ki so ob času nesreče in žalosti obrnili na naš zavod. Vaša je zasluga, da je Slovenski pogrebni zavod danes še tukaj.

Potreba za zavod je še tukaj, in sicer večja kot kdaj prej. Privatni pogrebni računajo odesrške cene in pokojnikove sorodnike oskubijo do zadnjega dolarja. Saj se privatni pogreb-niki kar javno pritožujejo, da naš zavod "premalo računa za pogreb".

Privatni pogrebni najprvo vpraša, kje in za koliko je bil pokojnik zavarovan in v tem smislu tudi postavljajo račune.

Ni samo potrebno, da obdri-mo naš zavod, temveč da ga tudi povečamo, tako da bo še mnogo let uspešno konkuriral s privatnimi pogrebni. Posebno važno za napredek zadruge je, da to povemo naši mladini. V slučaju potrebe, obrnite se na svoje podjetje. Odbor Zadrúžnega pogrebnega zavoda je: Rok Firm, predsednik (Frontenac), Anton Shular, tajnik-blagajnik (Arma), Frank Starčič, poslovodja (Frontenac).

John Shular.

PREGLED AKTIVNOSTI IN DELA PODRUŽNICE 48 SANSa IN DRUGO

Cleveland, O. — Sledeče prispevke smo pr prejeli pri podružnici 48 SANSa v mesecu januarju za otroško bolnišnico: Joseph Durjava \$5, Mary in Joseph Durn \$10 mesto venca za pokojnim Antonom Dolganom, Frank Barbič \$5, mrs. Coff in mrs. Brendič nabrali za cvetice za pokojnim Johnom Rakarjem \$20, družina pa je raje poklonila to vsoto za otroško bolnišnico, društvo Združeni bratje 26 SNPJ \$25, dve osebi po \$2, skupaj \$69.

Za obrambno akcijo pa smo prejeli sledeče prispevke: Društvo Kras 8 SDZ \$6 (članarina za mesec december 1946), društvo Združeni bratje 26 SNPJ \$25 (to-rej skupaj \$50), Vinko in Eva Coff vsak po \$5 (članarina), da-jele so se dobro postavili Jadranci in prispevali \$100, dve osebi po \$3 in štiri po \$2, skupaj obojestransko \$224. Prav lepa hvala, la vsem prispevateljem in velikim posnemovalcem.

V dolžnost si štejemo, da ob zaključku leta 1946 v glavnem podam pregled vseh prispevkov, ki smo jih prejeli v okrožju Slovenskega delavskega doma na Waterloo rd., in sicer od začetka pa do konca 1. 1946.

Prvotno smo imeli dve organizaciji, ki sta delovali za naše rojake v stari domovini. Bivša podružnica št. 39 JPO je prišla svoje poslovanje 11. marca 1946 in zbrala do združitve s podruž-nico 48 SANSa, to je v dobi treh let, \$8,441.74. Največji delež te vsote smo spravili skupaj s pri-

(Dolge na 3. strani)

Dvoobrazna morala

Če poslušate nekatere učene ljudi, navadno take, ki so trgali hlade po visokih solah in lemenatih, se je človek, vsak posameznik znašel v nevarnosti novega robstva, novega srednjega veka v moderni izdaji. Velika nevarnost je namreč v tem, da človek izgubi svojo osebnost, svojo individualnost, svojo digniteto. Ta nevarnost mu preti s strani novega kolektivističnega, nove vsemožečne države, ki se bo postavila nad človeka, nad narod, ga vklenila v svoje vešice, pomandrala vse njegove pravice in svobodščine in ga zasušila. Zato se ni ničesar bolj bati kot kolektivistične družbe, pa naj jaha pod znakom komunizma, socializma ali pa fašizma.

Te glasove slišite iz vrst privatnih "free enterprizerjev" in "duš-nih pastirjev," ki prodajajo nebesa na "onem svetu" in strašijo s peklom in "večnim pogubljenjem," kakor tudi iz vrst nekdanjih "rrrevolucionarjev," ki so v mlajših letih prisegli na brado Karla Marksa ali pa na bolj moderen "špicport" Nikolaja Lenina in na muštake Jožeta Stalina. Ampak v zadnjih letih se je nekaj zgodilo in danes se tresejo pred kolektivistično državo te ali druge barve in baže in mnogim je postal ljubši monopolistični kapitalizem, samo da se odeva z—"demokracijo." Silno so postali navdušeni za zapadne sorte demokracije, čeprav jim je bila v mlajših letih le "bogus." Ampak na vse to so pozabili in so danes v objemu z onimi, ki so od vsega začetka mltili po veliki ruski revoluciji, danes pa sploh že kar spati ne morejo valed—"komunizma," valed komunističnega bavljava, ki so si ga ustvarili. Seveda je danes "komunistično" vse, kar komu ni ljubo. Navada je tudi, da te vrste "demokrati" mečejo vse v en koš: Sovjetsko Rusijo in hitlersko Nemčijo—komunizem, fašizem in "stare sorte" ("ajzenpo-narski") socializem. . .

Kar nas je napotilo do teh vrstic, ni toliko radi tega, kar od tedna do tedna čitamo na primer v New Leaderju—včasih tudi v Callu in drugje—marveč par uvodnikov v A. D. pod naslovom "Boj za človekovo osebnost." Spisal jih je zakulisni urednik, ki je pred vojno tako "vzorno" vodil klerikalne zadruge v Sloveniji, se navduševal za s krvjo oblitega Dolfussa in Francu, pred par leti pa prišel kot sv. Jurij v Ameriko, da tukaj zabode velikega "koomun-ističnega" zmaja.

Mož, ki se v primeru potrebe sklicuje tudi na New Leader, pričinja svoje strašilo: "Danes je v nevarnosti človekova osebnost! Danes, sredi 20. stoletja, se bje boj za to človekovo dostojanstvo!" Smisel obeh člankov je, da človeku preti ta nevarnost, novo suženjstvo valed nove kolektivistične družbe, kakršno gradi Rusija in kakršno gradi novi "totalitarnski" režimi v sovjetski sferi. Človek v tej družbi ni nič drugega kot "številka med drugimi številkami, kolesce med drugimi kolesci, brez vsakega resnično svobodnega udeleževanja." Nebrzdani velekapitalizem ni dober, toda je tudi za delavca mnogo boljši kot pa vsemožečna država, katere postane "strašoten stroj," ki "neusmiljeno pogazi in požre vase vse, kar se mu postavi na pot." In zgodi se, da človek v taki državi "izgubi svojo osebnost." Seveda je bila Cerkev prva, ki se je postavila v boj proti temu zmaju in v "obrambo človekovih naravnih pravic." . . .

Ta pesem že nekaj let odmeva po deželi. Naperjena je proti vsaki socializaciji monopolističnih industrij, sploh proti vsaki pomembni socialni reformi, na primer tudi socialnemu zavarovanju, ki bi v slučaju bolezni človeku nudilo vso zdravniško oskrbo, hospitalizacijo in zdravlila. Reakcionarna Ameriška zdravniška zveza na primer argumentira, da bi tako zavarovanje poročilo "totalitarnsko, vsemožečno državo," ki bo zdrave in bolne ljudi "oropala vse osebne svobode" z vsemi zdravniški vred. Vsi bi seveda postali pravi sužnji tudi v primeru, ako bi industrije postale javna last in bile obratovane v korist splošnosti. Zato proč s socializ-mom in komunizmom, proč z vsakim poseganjem vlade v "pri-vatne" zadeve državljanov. Proč z vsakim načrtnim gospodarstvom, ki ne vodi drugam kot v totalitarizem, bodisi komunistične ali fašistične sorte!

Hitler je res ustvaril alično vsemožečno in tiransko državo kot jo je naslikal zakulisni urednik A. D. Ampak on, kot tudi vsi "free enterprizerški" nasprotniki socializma in vsake socialne reforme, ni imel v mislih fašistične totalitarnske države, dasi mim-grede, to je v družbi Stalina omenja tudi Hitlerja in Mussolini-ja—ne pa Francu!—marveč je imel v mislih novo kolektivistično državo, kakršno je ustvarila Rusija ali kakršno ustvarjajo novi ljudski režimi v "sovjetski sferi". Pred to pošastjo se je treba bati, kajti človeški osebnosti in dostojanstvu grozi nevarnost od te strani!

Tukaj se ne bomo bavili z vprašanjem o razliki med rusko, jugoslovansko ete. in kapitalistično demokracijo ali "demokracijo", marveč bomo le izrekli nekaj besed o vprašanju človekove osebnosti in dostojanstvenosti.

Človeštvo je zadnja leta res korakalo skozi strašen pekel, ko ni bila na ničli samo človeška osebnost, marveč tudi življenje ni imelo nobene vrednosti, da o dostojanstvenosti sploh ne govorimo. Kadar človek pade tako globoko kot so nacifalisti, ki so klali ljudi iz sadistične naslade na debelo in drobno in iz njih delali celo milo, se res nehaja na dnu. V nobenem jeziku ni mogoče ožigosati in obsoditi to človeško propadlost in barbarizem.

Toda višek hinavstva in machiavelstva (jezuitizma) je moraliziranje o človeški osebnosti in dostojanstvenosti s strani onih, ki so bili na primer oboževalci in branitelji krvavega Dolfussovega režima v Avstriji, branitelji še bolj krvavega Francovega režima v Španiji, politični zavezniki Musolinija, kakor so tudi še danes za-govorniki in branitelji onih slovenskih propalce, ki so se zvezali s Hitlerjem, mu priglašali zvestobo, kakor so jo prej Musoliniju, in obema pomagali klati svoje rodne brate, ali jih pošiljali v trpljenje in smrt s svojim denuncianstvom. Vse to seveda v imenu vere, Boga, Kristusa, Cerkve. . . Do danes tudi še nismo čitali ali

Razgledi po stari domovini

Od našega dopisnika iz Ljubljane

POLITIČNI PREGLED

Zasedanje slovenskega parlamenta

Slovensko delovno ljudstvo je dobilo svojo prvo ustavo, svoj prvi temeljni zakon v okviru jugoslovanske ustave iz leta 1945. Vlada ljudske republike Slovenije je predložila že v decembru svoj osnutek ustave, ki je bil na široko prediskutiran na številnih sestankih, ki so jih organizirale naše politične organizacije od Osvobodilne fronte do delavskih strokovnih organizacij in ženskih ter mladinskih društev. Naš delovni človek je enodušno odobrill predloženi osnutek, saj je v naši ustavi zajamčena svoboda in enakopravnost, predvsem pa svoboda in hiter razvoj našega delovnega človeka v gospodarskem, političnem, socialnem in kulturnem oziru.

Naša ustava je bila sprejeta enodušno. Ogromna večina našega naroda se strinja z načeli, ki jih zagovarja naš osnovni zakon, ki ureja vse naše delovanje in življenje na vseh področjih. Velikanska je razlika med nami in drugimi evropskimi narodi, ki si tudi v prvem povojnem času s sprejemanjem ustav urejajo svojo nadaljnjo usodo in bodočnost. Mi urejamo te principe v miru brez notranjih trenj in bojev, med tem ko drugi narodi Evrope z velikimi napori in političnimi bitkami trgaajo svobodo in življenje na vseh področjih. Velikanska je razlika med nami in drugimi evropskimi narodi, ki si tudi v prvem povojnem času s sprejemanjem ustav urejajo svojo nadaljnjo usodo in bodočnost. Mi urejamo te principe v miru brez notranjih trenj in bojev, med tem ko drugi narodi Evrope z velikimi napori in političnimi bitkami trgaajo svobodo in življenje na vseh področjih.

Velikanska je razlika med nami in drugimi evropskimi narodi, ki si tudi v prvem povojnem času s sprejemanjem ustav urejajo svojo nadaljnjo usodo in bodočnost. Mi urejamo te principe v miru brez notranjih trenj in bojev, med tem ko drugi narodi Evrope z velikimi napori in političnimi bitkami trgaajo svobodo in življenje na vseh področjih.

Borba za takozvano vidovdanško ustavo, ki jo je vodilo meščanstvo jugoslovanskih narodov, je danes precej podobna ustavnim borbi v Franciji in Italiji. Pri nas pa za našo ustavo ni borbe, kakaj mi smo z osvobodilno fronto uničili oblast izkoriščevalskega razreda in vzpostavili delavsko-kmetasko oblast, ki je zaščitila interese delovnega človeka in zato pri nas ni borba za sprejem ustave, nego le diskusija, postavljanje predlogov za popolnejšo ureditev našega državnega poslovanja, organiziranja državnih podjetij, združenjstva ter odnosov med delovnimi ljudmi mesta in dežele.

Naša slovenska ustava pa ni samo osnovni zakon, ki vsebuje samo načela. Ustava ima določila, ki v strogi formulaciji ščitijo naše ljudske interese proti vsakršnemu poizkusu tistih, ki bi morda hoteli ogražati naše osnovne pridobitve, a to so jamstva naše nacionalne svobode, narodne suverenosti in socialne enakosti ter zlasti tudi enotnosti vseh jugoslovanskih narodov. Naša ustava postavlja izven zakona reakcionarne elemente in sovražnike delovnega ljudstva, ki se še niso odrekli razbijanju enotnosti naših narodov in poleg svojih koristi ne vidijo drugega kakor izkoriščevalske metode, ki so se jih posluževali v preteklosti.

Po temeljnih načelih ustave smo se otreli tudi inozemskim kapitalističnim imperialistom, ki danes iz razumljivih razlogov klevetajo našo nacionalno, gospodarsko in socialno ureditev, ki ščiti interes delavca, kmeta

in delovnega intelektualca, a eliminiira vsakršnega izkoriščevalca po najhito domačega ali tujega.

Naša ustava, ki so jo soglasno sprejeli ljudski poslanci ljudske republike Slovenije na svojem zasedanju januarja meseca 1947, predstavlja že preiskušeno stvarnost, saj smo v državnem, gospodarskem in socialnem pogledu v kratkem času po osvoboditvi pokazali, da smo sposobni omogočiti z novim sistemom na pretek in razvoj delovnega človeka in z načrtnim gospodarstvom postaviti dobre temelje naši državnosti. Z ustavo pa je podana pobuda za nadaljnja velika dela.

Kršitev "devinskega sporazuma" po zavezniški vojaški upravi v Julijski Krajini

Polkolonialne metode ZVU v Julijski Krajini, zlasti v tistih krajih, ki preidejo v smislu mirovne pogodbe pod Jugoslavijo, so razdalje. Čim bolj se bližajo dnevi podpisa tržaške mirovne pogodbe, tem bolj grobe so kršitve ZVU. Zaradi izvoza strojev iz Julijske Krajine je zato ponovno protestirala jugoslovanska voj. uprava za J. K.

Takozvani "devinski sporazum" Morgan-Jovanović je bil zopet hudo kršen. Osnovna načela tega "devinskega sporazuma" določajo ščitenje interesov delavstva Julijske Krajine. Po tem sporazumu se na sme odvažati industrijskih naprav in strojev, glede vprašanj gospodarske narave pa je treba postopati sporazumno preko skupne ekonomske komisije.

Začetkom januarja je prišlo v Pulju radi odvažanja strojev do krvoprelitja in so policaji streljali v delavske množice, ki so protestirale proti odstranjevanju strojev velikega električnega mlina. Bilo je več smrtnih žrtev.

Naša uprava je zahtevala, da se nemudoma preneha z vsakim odvažanjem strojev, da se vrnejo vsi doslej odpeljani stroji, ki se nahajajo sedaj v severni Italiji, v Trzinu (Monfalcone) ter Trstu in da se organizira komisija, ki bo ugotovila, kateri stroji spadajo v državno, poldržavno in privatno last.

Ogromne količine orožja tudi v slovenski Benečiji

Razburjenje radi velikih količin orožja in municije v Trstu in ostalih krajih cone A, ki so jih našle policijske oblasti, se še ni podelo, ko so pričele prihajati nove vesti o ogromnih količinah orožja, ki jih dovažajo fašistični in polfašistični elementi v številne kraje slovenske Benečije.

Orožje in municija sta bili pripeljana na zapadno demarkacijsko črto iz Tarcenta. Prepeljali pa so velike količine tudi v naselja v hribovitih Matajurja in Marsina. Med božičnimi prazniki so imeli fašisti celo zimske manevre na Bukovju pod Matajurjem, kjer so streljali s težkimi strelnimi in uporabljali zažgalne naboje.

Fašistični teor se je ojačil tudi v notranjosti slovenske Benečije, kjer so aretirali mnoga zavednih rojakov in jih pretepli do krvi, nakar so jih odpeljali v čedadske zapore.

Zaradi izredno težkih političnih in gospodarskih razmer odhajajo beneški Slovenci v emigracijo in sicer v Francijo in Belgijo. Odhajajo tudi dekleta.

Za beneške Slovence je edino upanje naša Jugoslavija.

Iz ljudskih odborov mečemo špekulantske tipe

Po predlogu ljudskih poslancev na izrednem zasedanju okrajne skupščine v Šmarju pri Jelsah je ljudska skupščina odstavila nekatere funkcionarje ljudskih odborov in izvršila večje ali manjše spremembe v Ponikvi, Kostivnici, Početrku, Ratanski vasi i. dr. Razrešeni

Neopravičeno zgražanje radi poljskih volitev

F. A. Vider

Kdor je opazoval zanimanje nazadnjaških sil na tem, kakor evropskem kontinentu, za volitve na Poljskem, temu je popolnoma razumljivo sedanje razburjenje med tistimi, ki so izgubili zadnjo karto, da zabijejo novo zagodzo med jugom in severom.

Nova Poljska meji vzhodno in delno tudi severno ob sedanji ruski meji ter Baltičem morju, zapadno ob Nemčiji in južno ob Čehoslovakiji. Med Jugoslavijo in Čehoslovakijo tam, kjer se spajata meji Avstro-Ogrske, ni kakšne posebne razdalje in če se Jugoslaviji posreči dobiti pod svoje okrilje nekaj Koroške ob ogrski meji, koder so naseljeni Slovenci, tedaj si bodo še toliko bližji.

Slična propaganda kot je sedaj v zamahu proti volitvam na Poljskem, se je vodila proti Jugoslaviji po tedanjih volitvah, toda Leo Kerzitski, kateri je bil slučajno v Jugoslaviji, ko so se vršile volitve, je na javnem shodu povedal, da dvomi, da bi se naše domače volitve vršile kdaj v lepšem redu kot je videl v Jugoslaviji. Vseled tega lahko sodimo, da so poročila o terorju od strani sedanje vlade ali vladnih strank, ki so postavile kandidatke, brez vsakega dvoma silno pretirana. Da je tam bilo nekaj nemirov, to bo razumljivo, ker provokacije so brez dvoma povzročile, oni, ki so že v naprej čutili, da bodo poraženi, za kar so tudi skrbeli njihovi prijatelji v Londonu in Washingtonu.

V svoji togoti so bili tako desperatni, da so v svet trobentali, da bi bil gotovo zmagal njihov "stuž" Mikolajček, če bi tam ne bilo terorizma. Kako vendar so oni vedeli, da bi bil zmagal pristaja stranke, katero so oni z vse-

so bili celotni odboj v Sv. Vidu pri Grobelnem, Pristavi, Žusmu in Sodni vasi.

Funkcionarji so ščitili gospodarsko močnejše, kar so zlasti pokazali pri zadnjem odkupu krompirja. Odkupne komisije so napotili h kočarjem, ki niso imeli presežkov, dočim so bili bogatejši kmeti izločeni od odkupa. Drugi funkcionarji so bili odstavljani radi neveljavnosti, lenobe in pijančevanja.

Okrajna skupščina je v teh krajih razpisala nove volitve. Kandidatne liste so si volilci sestavili na volilnih sestankih in so se volitev odzvali v največjem številu.

Naš delovni človek, delavec in kmet dobro razume, kaj pomeni ljudska oblast. Zato čisti iz ljudske oblasti škodljivce, kajti samo z delovnimi in poštenimi ljudmi je mogoče napredek za dobrobit delovnega ljudstva. Sam postopek pa je lep primer učinkovitosti naše ljudske demokracije.

NAROCNIKOM

Datum v obljubi, na primer (Feb. 28. 1947), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Povežite to pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Delavci pri Allis-Chalmers Co. v West Allisu glasujejo, h kateri uniiti žele spadati. Zmagala je avina unija CIO, ki vodi stavko še devet mesecev—dobila je 4.122 glasov, "neodvisna" (kompanijska) pa 4.015. Družba si na vse načine prizadeva, da bi zdrobila avino unijo CIO, toda nakana se ji sčasoma ne bo posrečila.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

redbami, ki smo ji priredili večsah dve na leto.

Meseca januarja 1. 1945 pa se je ta podružnica združila s San-sovo, kajti organizacija SANS je podvzela pod svoje okrilje tudi zbiranje prispevkov v pomoč rojakom v stari domovini, zaeno pa se potegovala za pravično rešitev raznih problemov in vprašanj, ki so se tikala Jugoslavije. Sicer pa JPO ni mogel več uspešno voditi kampanje za zbiranje prispevkov, kajti v vodstvu so nekateri reakcionarji pričeli ovirati delo. Mi, naprednjaki, smo pripevali in zbirali, oni pa so hoteli odločevati, zakaj se naj bi porabil denar. Iz takega položaja ni bilo druge poti kot spojiti vse delo pod okrilje SANSa, denar pa porabiti za vse prizadete v domovini, ne pa za kakšne izdajalce. Pater Ambrozich je tedaj želel, da bi se dalo \$10.000 za hitro pomoč, seve, razsodni ljudje, ki so bili aktivni pri JPO, so se temu uprli.

Torej ni bilo druge poti kot da se je vse naše delo združilo v eno celoto in pričeli smo tudi z akcijo za izgraditev otroške bolnišnice v Sloveniji. Rezultati so bili takoj veliko uspešnejši. SANS je s svojimi podružnicami kratki dobi spravl skupaj dvakrat toliko kot pa JPO, kajti narod je takoj spoznal, da bo šel denar res v prave roke.

Spojitev podružnice JPO s podružnico 48 SANSa je takoj pokazala uspehe in šli smo z večjim veseljem na delo; zbrali smo v teku enega leta po združitvi omenjenih podružnic \$3.457,27, skupno pa smo zbrali \$11.899,01. Ko pa smo pričeli akcijo za otroško bolnišnico meseca februarja m. l., se je podružnica zavzela tudi za to akcijo in zbrala skupaj \$12.099,31, vsega skupaj pa smo v resnici poslali za bolnišnico \$13.703,91, torej nekaj manj kot 14 tisočakov. Nekaj dodatnih virov je prišlo od prirediteljev.

Vsega skupaj, to je od začetka pa do vključitvi meseca januarja, smo pa zbrali skupaj nekaj manj kot 30 tisočakov. Tako izkazujejo naše knjige. To je lep prispevek za okolišje Slovenskega delavskega doma na Waterloo rd. Če pa primerjamo še ostale clevelandake podružnice, posebno st. clairsko, ki ima številko 39, in vse za euclidsko, ki nosi številko 106, pa lahko rečem, da smo zbrali v Clevelandu v nekaj letih veliko več kot sto tisoč dolarjev, kar je za slovenski napredni Cleveland lep spomenik. Cleveland se je zavezal, da bo zbral samo za bolnišnico \$50.000 in dosegel je to vsoto.

Štel sem si v dolžnost, da podam nekaj pregled našega skupnega dela za staro domovino. Vsem, ki so sodelovali in prispevali, prav lepa hvala!

Od sedaj se bo naše delo najbrže najbolj koncentriralo na priredbe. V tem letu imamo v zasavo še dve taki priredbi: prva se bo vršila 2. marca. Občinstvo vabim na veliko udeležbo. Dramsko društvo Anton Verovšek bo namreč vprizorilo pod pokroviteljstvom podružnice 48 SANSa tridejansko "Denar." Spi-

sal Andrej Kobal. Režijo vodi Louis Kaferle. Začetek ob treh popoldne v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd. Zvečer pa bo ples v obeh dvoranah. Pričakujemo vsaj tako lepe udeležbe kot smo je imeli 15. decembra. Igra "Denar" vam bo nudila polno duševnega užitka. Snov je zajeta iz ameriškega slovenskega življenja. Pripravite se za ta dan in posetite to priredbo.

Vsi se zavedamo, da nam je organizacija SANS še vedno potrebna. Po tej vojni so zavezniški storili slične krivice slovenskemu narodu kot po prvi. Trst in

Gorico niso priključili Sloveniji, sedaj pa vse kaže, da bodo nasprotovali, da bi prišla slovenska Koroška pod Jugoslavijo. Jugoslovanska vlada bo sicer skušala rešiti, kar se rešita da, toda mi ji moramo pomagati po svoje in skušamo poučiti ameriško javnost da dela zapeljana reakcija veliko krivico slovenskemu narodu. Narod v domovini pravi, da tujega noče, zahteva pa svoje, kar je popolnoma pravilno.

V tem pogledu bi pričakovali malo več zanimanja od strani glavnih funkcionarjev pri SANSu. Zanimanje se je zadnje čase zelo podelo. Kaj je temu vzrok? Ali smo pripravljeni voditi to delo in organizacijo dalje, ali se naj vse skupaj razpusti. Če smatramo, da je naše delo dovršeno, naj se to javno pove, kajti života naša med nami je že dovolj. Kako moremo pričakovati, da bodo naše podružnice delavnejše, ko pa je na vrhu mlačnost?

Konvencija SANSa se ima vršiti konec maja v Clevelandu. To bo kmalu, toda, ali imamo kakšne načrte, ali bomo prišli nepriljubljeni na zborovanje? Potrebno je, da razmotiramo o tem, posebno pa je priporočljivo, da bi podali svoje mnenje naši na vrhu. Le tajništvo da od časa do časa še kaj od sebe, kje pa so ostali člani naše eksekutive?

Na naši zadnji seji je bila lepa udeležba, ko pa smo prišli do volitev odbora, so se pa vsi odtepal odbojniški mest z vsami štirimi. Ni pošteno ne pravično, nalagati vse delo na ramo istih oseb!

J. F. Durn, tajnik
48 SANSa.

RUSLIJA IN ANGLIJA

Napisal Donald Bell

Resnični pomen izmene pism med Stalinom in Bevinom je ta, da je bila rusko-britanska zveza nanovo potrjena. Javno je, da je to svetovno politični dogodek največjega pomena—ne glede na razloge, ki so privedli in prišli Bevinu, da je postopal tako in ne drugače. Toda to še ni vse. Verjetno je, da se pripravila obilnejša in poglobljena sovjetsko-britanska zveza. Ako bodo pogajanja za to zvezo uspešna, ni nemogoče, da se bodo razmere na svetu temeljito predrugačile.

Zakaj je bilo potrebno potrditi, da je pogodba, ki je bila sklenjena leta 1942, še vedno veljavna? Tega nam pogodba sama seveda ne more povedati. Njen cilj je bil dvojen—prvič, preprečenje separatnega miru s Hitlerjevo Nemčijo in drugič, jamstvo pred ponovno nemško agresijo v teku prihodnjih 20 let. Separatnega miru ni bilo, a Nemčija je tako porušena in oslabiljena, dočim je Sovjetska unija tako močnejša, da niti misliti ni na to, da bi mogla Nemčija v teku prihodnjih 20 let z orožjem nastopiti proti njej. Rusija ima tudi vojaške zveze s svojimi sosedi v vzhodni Evropi, tako da ji radi Nemčije sigurno ni do tega dodatnega jamstva s strani Britanije.

Pogodba bi mogla biti brez nadaljnjega preklicana, ker je v njej predviden slučaj, da bi jo nadomestila organizacija Zedinjenih narodov. Čemu je torej zahteval Kremlin objasnjenje glede veljavnosti te zveze—in zakaj je hitel Bevin odgovoriti, da je še veljavna in hitel dodati, da je pripravljen podaljšati njen rok do 50 let?

Razlog ni v pogodbi sami. Vzrok tiči v obnašanju obeh držav v teku zadnjih let, ko sta nastopali kot da nista zaveznici temveč verjetni sovražnici. A kaj pomeni potrditev njene veljavnosti? Ker bi bila zveza izključno radi Nemčije nedvomno brez vsake prave vrednosti, je očitno, da si Rusija in Anglija obetata, da se ne bosta pridružili nobeni koaliciji, ki jima bi bila sovražna ali naperjena proti eni izmed njiju.

Da je temu tako, postane očitno, ako pomislimo, da je maršal Montgomery v Moskvi ponudil Sovjetski uniji sporazum za izmenjavo vojaških kadetov in tudi častnikov.

To je gesta, katero si moremo zamisliti le v razmerju med dvema državama, ki niti misliti ne moreta na to, da bi med njima izbruhnila vojna. A zakaj je Stalin vsaj začasno odbil to angleško ponudbo? Morda je hotel s tem le povedati, da ne za-

V Prosveti so dnevno svetovne in delavske vesti. Ali jih želite vsak dan?

—ONA.

Budalo Martinec

IVAN CANKAR

Žalostno je, da je poginil, toda bila je božja volja. Kakor se utruga kamen na klanec, zdrči v globel in utone; brez vzroka, tiho, brez spomina.

Vso noč so se poslavljali fantje, peli so in plesali; Martinec je sedel za pečo in jim je godel. Ob zori so se naplesali in se stekli ter se razšli. Tudi Martinec je vzel harmoniko in je stopil iz zatohle krčme na cesto. Tisto noč je pil kakor nikoli, pa se ni upijal. Mirno so gledale njegove oči, njegove misli so bile jasne. Tiha je bila noč, še zvezde se niso genile. Nekdo je zaukal na hribu — kakor bela roka iz teme.

Martinec je stopal skozi vas, po položnem klanecu, mimo koč, ki so spale gluho spanje brez sanj. V temi je ležala vas, nepremično, kakor na dnu vode. Martinec pa je mislil v svojem srcu: "Prišel bo dan nekoč, ves svetel izza gore — vas pa se ne bo vzdramila, nikoli več se ne bodo odprle mrtve oči." — Resnično, za goro je vzdihnila zora v nemirnem jutranjem snu, vas pa je spala. — "Strah je človeka v tej tišini, umrl bi. Kakor da bi ležal sam na dnu vode, uklenjen; šumi voda nad njim, hiti v daljavo, v prostrano, solčno tujino; on ne more."

Martinec je legel v seno, zaspati pa ni mogel. Ležal je na hrbtu, roke pod glavo. V durih se je zasvetila razpoka, zmerom svetlejša je bila, zasijal mu je v lice pramen jutranje luči. In začela so mu lica, trepalnice so vztrepetale, v srcu mu je zaključal sladak nepokoj. Vzdignile so se misli, zletele so jadrno — z vihrajočimi grivami dvoje belcev preko ravni.

V Ameriko, čudežno deželo! Tam je bogastvo, Martinec, tam so ljudje veseli in bahati, mečejo na mizo bele tolarje. Kaj je Martincu bogastvo, kaj so mu beli tolarji? V Ameriki je solnce; grmeče, zaglušno buči življenje, kakor silna reka pod silnim solncem. O, tam bi ne ležal človek na dnu!

Iz teme, iz tišine, v daljavo, kamorkoli! . . . Jadrno sta hitela belca, gobca sta se penila, iz vročih trupel je puhtel sopar.

"Kako dolgo sem ležal?" je premišljeval Martinec. "Kako dolgo, in nisem mogel stran! Kakor pričaran. Zdaj pa je prišel čas, poslednja ura je že prišla. Čisto sam bi ostal drugače, med starci, ki hodijo ob palici in ne morejo dalje nego do cerkve, med ženskami, ki jih je Bog proklel, da trpe, umirajo od prve ure, in med otroki, nadložnimi stari v povojih. Vsi drugi so šli, vsi, ki so imeli v žilah še kapljico krvi. Naposled se je napotila tudi ona — življenje samo, edino in poslednje, se je napravilo na pot. In noč bo zdaj ob žarnem poldnevu."

Zasopel je globoko. Tam jo je videl, pred široko odprtimi, zamegljenimi očmi. Videl jo je, ko je šla po klanecu navzgor, čez hrib, za večni adijo. "Zdaj je prišel čas, poslednja ura je prišla, da se vzdigneš tudi ti, Martinec!"

Martinec je bil zaljubljen, Martinec, kakor je bil budalo in pokveka.

Ob predpustnem plesu je bilo, v krčmi, ko jo je pogledal s takimi očmi, kakor da je stala prvikrat pred njim, v nebeški glori. Sedel je na klopi, za pečo, na kolenih harmoniko, poleg sebe poln kozarec in kos špehovke. Vzduh je

bil gost, da bi ga lahko rezal, poln sopare, prahu in kričeh pijanih glasov. Fantje so sedeli goloroki, pot se jim je svetil na razgretih obrazih, dekleta so sople težko pod tesnimi modrci in zmršeni kodri so se jim sprijemali na sencih. Tedaj sta stala pred njim, kakor vzrasla iz tal. On velik, močan, obraz bahat in predren, bela srajca na prsih in za pestjo pisana vezena. Vrgel je desetico na harmoniko.

"Godi, Martinec!"

Martinec je gledal in se ni ganil.

"Kam si se zagledal, Martinec?"

Pred njim je stala. Rdeča ruta se je bila odvezala na prsih, svetil se je beli vrat. Njen obraz je bil širok, krepak, malo kozav, tako malo, da je bila polt kakor od motnorojavega, rahloraskavega zameta. Močne, rdeče ustnice so bile pol-odprte, živ ogenj je sijal iz njenih oči, prsi so kipele, da se je paral modre.

Martinec je vzdignil obdve pesti, zvil se je in zleknil, da je udaril z glavo ob peč, nato je butil na tla z vsem telesom in usta so se mu zapenila.

Tisti večer je bil Martinec od Boga obsojen, nikoli več ni ozdravelo njegovo srce. Obsenčilo ga je spoznanje, da ob tisti uri; kakor v ogledalu je ugledal sebe in svoje življenje . . .

Dolgokrak, grbav, debeloglav; v suhem, sivopoltem obrazu, pod silnim čelom dvoje vodenih, plavih oči. Ne otrok, ne fant, ne starih — komaj človek. Ker ni bil za nobeno rabo, so ga poslali v mesto, da bi študiral; čez leto in dan se je vrnil in kakor tudi so ga tepili, ni maral več v mesto; skočil je z voza, bežal je preko polja in se je skrival na svili. Poslali so ga v sosednjo vas, da bi se učil krojaštva; čez mesec dni se je vrnil. Kakor pes — tepen in izgnan se vrne po noči in tuli pred durmi. Martinec je ostal doma, vzel je harmoniko in je godel; sedel je za pečo, kolena visoko privzdignjena, glavo povešeno, oči polzaprte, brez misli v daljavo strmeče. Drugi so plesali, Martinec je godel; samo harmonika je živela v njegovih rokah, on sam je bil mrtev, nikomur drag, nikomur zopr — kakor klop pod njim. . .

Ležal je v senu, spanja ni bilo. Na rumenih žarkih, ki so lili izza razpoke v durih, je spoznal, da je že jasan dan. Jasen dan je bil, na ulici pa se ni genilo; ne koraka, ne glasu, kakor popolnoli.

"Kako bi ostal sam?" je pomislil Martinec. "Komu bi še godel? Kakor bi godel v mrtvašnici."

Spoznanje je bilo zrelo v njegovem srcu in videl je svoje življenje tako jasno, kakor ob uri groze, smrti pred obličjem.

Peljal se je v mesto, mladega upanja poln. Preko holmov, preko ravni, v svetlo daljavo. Jutro je bilo — zmirom za solnce! Zasvetili so se stolpi, zašumele so ulice. Tam je življenje. Martinec se je opotekal v življenju, kakor da bi bil stopil v deročo vodo; njegove noge so bile še nerodne in slabotne. Pa je prišel mrak, utihnilo so ulice. Martinec je bil truden, malodušnost je legla v njegovo srce in zajokal je v postelji. Po noči je vstal, oblekel se je in natihoma in se je napotil.

(Dalje prihodnjič.)

Proletarski umetnik

Za obletnico smrti
Ivana Cankarja

Ivan Cankar, rojen 10. maja 1. 1876, je otrok dobe, ko vstaja v svetu in tudi v Sloveniji četrty stan, nasprotnik meščanstva, mladi proletarijat, delavstvo. Nemški kapital je tedaj na široko prodiral v slovensko zemljo, poleg njega se je skušal uveljaviti, dasi z malimi uspehi, slovenski malomeščanski kapitalizem. To je znak dobe, ko je rasel Cankar, in v tem znamenju se je razvijalo njegovo delo. Ivan Cankar je izraz svoje dobe, njenih razmer, njenih naprotij, Cankarjevo delo je zvesto ogledalo časa in življenja, kakor je šel skozenj slovenski narod ob koncu 19. stoletja, tja do prve svetovne vojne. Ima pa to Cankarjevo delo svojstveni pečat. Genialni umetnik je vse razmere oblikoval iz dna srca, s toliko človečnostjo in s takim naravnim zanosom, da bodo njegove besede še daljnim rodovom velika priča vsega, kar je preživljala slovenska domovina v njegovih časih.

Tudi po svojem življenju ni mogel biti Cankar kot umetnik kaj drugega kakor izraz dobe, ki se bliža prelomu in preuredbi človeške družbe. Rodil se je v številni rodbini krojača na Vrhniki, na "Klanecu", tam, kjer se končajo gosposke hiše tržanov in se začnejo predel siromakov. Na Vrhniko se je kmalu priselil tuji trgovec z oblekami, ki je

odjedel rodbini kruh. Zvabil je krojača k sebi, da ga je uničil. Odslej je rodbina tonila v siromaštvu. Pečat svojega rojstva je nosil Cankar svoj živ dan s seboj. Vse njegovo življenje je borba za obstanek in v znamenju te borbe je tudi konec njegove življenjske poti.

Nadarjenemu dečku, ki je zgodaj zbujal pozornost, so pomagali, da je šel v Ljubljano v srednjo šolo. Toda vse čas učenja je bil odvisen od tuje pomoči, od miloščine. Bila je to grenka, bridka mladost, a še težja so bila leta, ki jih je preživel kot vseučilišnik. Kakor generacija pred njim Josip Jurčič, je Ivan Cankar okušal na Dunaju vso bedo slovenskega umetnika, ki ne more študirati, ki ne more k svojem cilju, ker si mora s trdo tlakom služiti vsakdanji kruh.

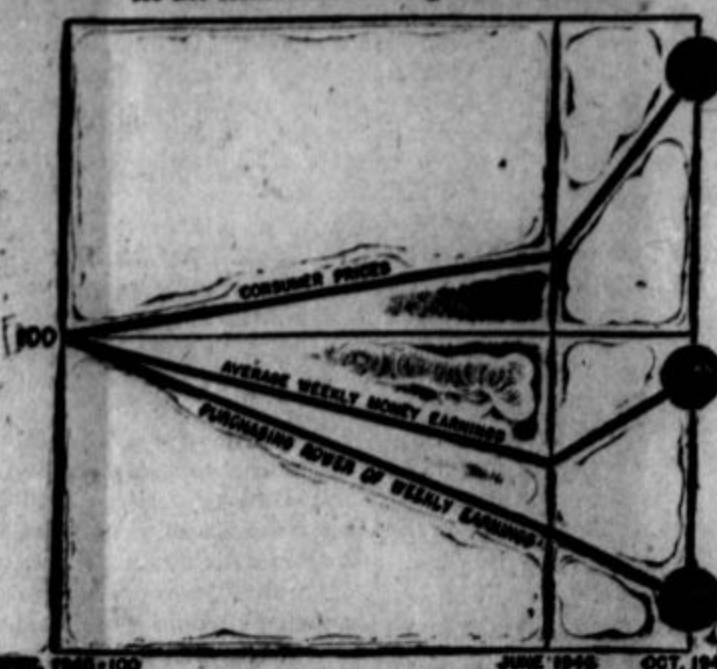
Toda če je Jurčič pisal v velikem mestu "Desetega brata", če je popisoval dolenske originalne, idilično kmečko življenje, je Cankar zastavil pero tja, kamor ga ni še nihče pred njim na Slovenskem, v odprto rano družbeni nasprotij v slovenskem narodu. To je razumljivo. Sam je živel, težko živel pod vplivom nasprotij, ki so se stalno ostrila in poglabljala, na Dunaju pa je imel priliko, posebno v delavskem predmestju Ottakringu, spoznati vso širino proletarskega gibanja. V vsemestih je že

pred petdesetimi leti socialno vprašanje butalo ob obstoječi družbeni red. V Cankarju je zgodaj zraslo spoznanje o dveh nasprotnih si svetovih, o onem lahkem, neskrbnem in o svetlu izkoriščanih in teptanih. Opredeležil se je in se pridružil tistim, ki je z njimi delil usodo že z vrhniskega klanca, postal je delavčev brat.

Izgovoril je. Odgrnil je zaveso, pokazal bednega slovenskega študenta, ki omaguje in se upira in pada kot žrtve. Maksa, ki ga silak Kantor, kralj na Betajnovi, ubije. Pokazal je slovenskega umetnika, ki sanja zvezde, ki hrepeni, hira in izhira. Pokazal je učitelja, Martina Kačurja, idealista, ki gre ves prazničen v sončno življenje kot borec za narodno stvar, ki ga pa vsi okrog strahujejo, ponižujejo in bičajo, dokler ne umre na samotni zimski cesti. Pokazal je proletarsko mater, svojo lastno mater. "Na klanecu", ki se v nek tihoj ljubozni in v trpljenju bori in žrtvuje za svoje otroke.

Na drugi strani je slikal obkrajeno, nasilne župane, zločinske veljake, ki vladajo in strahujejo našo vas in njenega malega človeka. Neusmiljeno je razgaljal oblastiželjne župnike, ki za vero in moralno skrivajo slo po politični moči, posebno v "Hlapcih", in udaril je v komediji "Za narodov blagor" po samopanih narodnih voditeljih in prvoboriteljih. Brez strahu je trgal krinke mogočnikom, ki so gospodarili ljudstvu. Ne frak, ne talar ne bosta pisala sodbe narodu, je dejal, narod si jo bo pisal sam!

PRICES, WAGES, AND PURCHASING POWER in all manufacturing industries

In o široki, žuljavi roki kovača Klandra pravi: Za dve moji! Ta roka bo kovala svet! Ali niso to preroke besede človeka, ki je videl v prihodnost? Ali ni to izpoved človeka, ki je ves predan ljudstvu?

Ko je splešena malomeščanska družba v slovenski domovini čula take besede, se je poglala proti uporniku. Ker se je predrznil pokazati njen obraz v čistem ogledalu, mu ni ostala ničesar dolžna. Kritika, ki so jo pisali malomeščanski duhovi v službi svojih krušnih gospodarjev, je iz vse duše opsovala in opljuvala umetnika. Odkrila mu je vsakršno pravico, da bi sploh smel govoriti slovenskemu ljudstvu, razglašala ga je za izkoreninjena in nevarnega človeka. Da, šla je do skrajnih meja, ugotavljala je, da je Cankarjevo delo v resnici le še plod blaznosti. Vzemite v roke očne njegove knjige v onih dneh, ko je ljubljanski knezoškof pokupil in sežgal njegovo zbirko pesmi "Eroto" kot bogokletno, pa se boste prepričali, da je trditve resnične. Tako so hoteli z dokončno veljavno obsodbo ubiti pesnika, ki je z vsem srcem objel ideale delovnega ljudstva. Danes to lahko razumemo, saj smo videli, česa je bil zmogel zločinski bes ljudskih sovražnikov v osvobodilni borbi.

Cankarja niso ustrahovali. Stori je še zadnji, zunanji korak na svoji poti, vstopil je v politično stranko, ki je nosila na svoji zastavi upor in zahteve proletariata. V onem času je napisal delo, ki je bilo najbolj zavračano kot marksistično, "Hlapca Jerneja" in njegovo pravico. Kandidiral je takrat na socialistični listi v dunajski parlament in je v "Hlapcu Jerneju" napisal svoj program. Ta Jernej je 40 let delal na Sitarjevi kmetiji, da so ga na starost pognali na cesto. Spril se je z vsemi, s posvetno in crkveno gosposko in zažgal Sitarju dom. Največja umska zabloda! so vpili tedaj o Cankarjevem delu. Ivan Cankar je napisal obsodbo obstoječega reda, kakor na Slovenskem še nihče pred njim. Kako bi mu varuhi tega reda odpustili veliki greh? Opljuvani umetnik je šel svojo pot, ki sta mu na narekovala, kakor pravi sam, pamet in srce. Z nedosežnim posmehom in z besedo, ki ostane večno lepa, je zavrnil svoje sramotilce.

"Beli krizantemi", s samozavestno vero v svoje umetniško in človeško poslanstvo se je izpovedoval pred vsem svetom: Moje delo je slutnja zarje, vsaka moja beseda in vse moje življenje. Že slišim dleto, ki kleše granitni temelj novi zgradbi.

Po enajstih letih se je tedaj, 1. 1910. dokončno vrnil z Dunaja v domovino. Njegovo delo je bilo v glavnem končano, umetnik je bil utrjen, od borbe in težkega življenja. Kar niso napravila leta bede, je dopolnila velika vojna. Ivan Cankar jo je doživel in opisal v "Podobah iz sanj". To ni bil več glasen krik upora, bile so te podobe obtožba za vse strašno gorje, ki ga je doživel slovenski narod. Bil je to obenem labodji spev velikega nesrečnega umetnika, čigar srce je utripalo s srcem ljudstva.

Tik ob koncu prve svetovne vojne, 11. decembra 1918 je Ivan Cankar, komaj 42 let star, omahnil v grob. Ko ga ni bilo več med nami, so ljudstvu sovražne sile skušale potvoriti njegovo veličino in zatajiti proletarsko vsebino njegovega dela, pesniško najgloblje prepričanje, ki ga je vodilo vse življenje. Cesar ni dosegla kritika za živega, so poskušali ob mrtvem. Ni jim uspelo. Cankar je šel svojo pot dosledno do konca. In če je v "Podobah iz sanj" pokazal trpljenje slovenskega naroda, je bil ta narod isti, iz katerega je izšel sam in ki ga je nosil v srcu, odkar se je bil zavedel, ponižano in izkoriščano ljudstvo. Prislunhite "Kralju Matjažu" iz zadnjih Cankarjevih dni in čuli boste ono vero, ki je vodila umetnika vse življenje!

Če bi bil Ivan Cankar doživel naše dni, veliki, krvavi potop slovenske zemlje, kakršnega ne pomni slovenska zgodovina, bi stal, kjer so stali borec za narodovo svobodo in socialno pravico. In bi sklenil svoje proletarsko življenje tam, kjer ga je sklenil tudi njegov prijatelj, veliki slovenski slikar Hinko Smrekar, v ljubljanski gramozni jami, tam, kjer so padali naši prvi talci za vstajenje slovenskega naroda.

Slava Cankarjevemu spominu!

Jože Pahor.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabija za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

ČEŠKOSLOVAŠKE CESTE BODO IMELE SVOJE ŠTEVILKE

Češkoslovaške ceste bodo dobile številke po načinu, ki se je že v mnogih državah obnesel. Dosedanja označitev češkoslovaških cest je bila izvedena v različnih barvah, kar je zlasti ponoči zelo motilo orientacijo. Istočasno s tem bodo češkoslovaške ceste razdeljene v I. ali pa II. kategorijo, približno tako kot je običajno v mednarodnem prometu, to je po važnosti posamezne ceste.

Danes ima Češkoslovaška republika 7.000 km cest, na katerih morajo biti izvršena večja ali pa manjša popravila, ker se v letih okupacije ni nič popravljalo in so ceste zaradi velikih transportov zelo obrabljene.

11.000 BOLGARSKIH DELAVCEV V ČR

Na posvetovanjih, ki so jih imeli zastopniki češkoslovaškega prometnega ministrstva za prevoz poljedelskih delavcev iz Bolgarije na Češkoslovaško na Dunaju je bila določena železniška proga in napravljen vozni red. V 12 posebnih vlakih bo pripeljano na Češkoslovaško 11.000 bolgarskih delavcev, s svojimi rodbinami, ki bodo pomagali češkim in slovaškim kmetom. Ker so bolgarski kmetje odlični in prvovrstni delavci, bo s to akcijo zelo pomagano češkoslovaškemu poljedelstvu, ki zlasti trpi na pomanjkanju delovnih moči.

Razni mali oglasi

FLOWERS
for your
VALENTINE
Friday, Feb. 14th

SMART GIRLS
LIKE TO WORK
IN
THE FRIENDLY
ATMOSPHERE
OF

MOTOROLA

The Best Radio Place in Town

STARTING RATE 83c
With Experience, 94c
Automatic Raises to

\$1.04

4545 W. AUGUSTA BLVD.

Razni mali oglasi

GIRL
for
GENERAL OFFICE WORK

Must know shorthand
Will consider recent graduates
Call Mr. Withington
VIRGINIA 2600

Continental Can Co.
3701 S. Ashland Avenue

ALI GLEDATE ZA DOBRO PLAČO IN STABILNOST?
Telefon kompanija ima nekaj takih prilik

HIŠNICE
(JANITRESSES)

Takoj od začetka plača 72¹/₂ na uro, po treh mesecih 77¹/₂ na uro in po šestih mesecih po 82¹/₂ na uro

ŽENSKA ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA

Delovne ure od 5:30 pop. do 12 ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY

v uposlovalnem uradu za ženske v pritličju

309 W. WASHINGTON ST.

"PROLETAREC"
Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. rveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Štane \$3 na celo, \$1.75 na pol.
\$1 na četrt leta.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so val društveni tajniki in tajnice člani, ki jih društva izvolijo v izvrho.

Naši nastavljeni lokalni in potvalni zastopniki se določene okraje so:

Louis Barborich, na Milwaukee Wis. in okolico.

Anton Jankovič, na Cleveland Ohio in okolico.

Frank Klun in Chisholma, Minn. na Chisholm in okolico.

Frank Cvetan in Tire Hill, Pa. v središčno-vzhodno Penno.

Anton Zornik in Herminia, Pa. v vso zapadno Pennsylvanijo.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam podlje svojo naročnino direktno listu

PROSVETA

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta štane za vse enako, za člano ali nečlano \$3.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri ansementu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročeno na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združi. države in Kanado \$3.00
1 tednik in 4.80
2 tednika in 9.60
3 tednike in 14.40
4 tednike in 19.20
5 tednikov in 24.00

Za Chicago in okolico je . . . \$7.50
1 tednik in 6.30
2 tednika in 12.60
3 tednike in 18.90
4 tednike in 25.20
5 tednikov in 31.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto. List, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. društva št.
Naslov
Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. društva št.
3. Čl. društva št.
4. Čl. društva št.
5. Čl. društva št.
Mesto Država
Nov naročnik ☐ Stari naročnik ☐